

Αίγαιον V. Λεωνίδας Σταματόπουλος. Κεφαλονιά 1970

AIGAION V

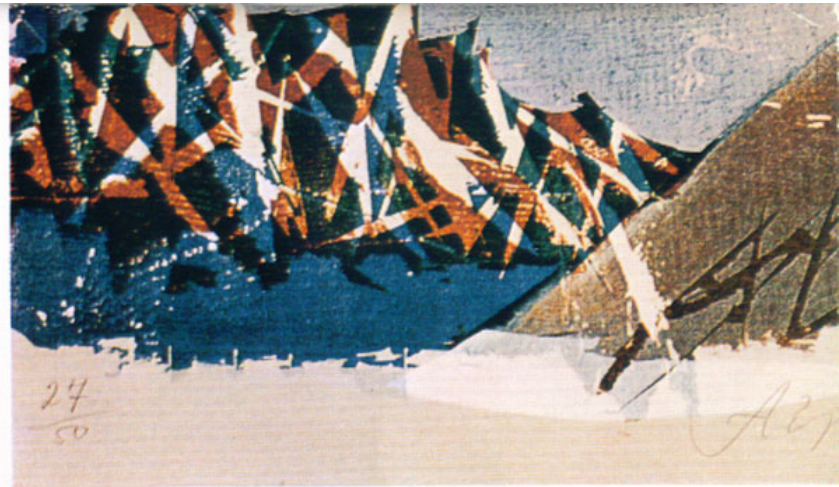
τόπουλος αποκρούει τὸ «φυσικὸ» φῶς, ἐμπνεόμενος προφανῶς ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ τεχνικὴ. Διαμορφώνει τὰ ἀντικείμενά του μὲ βίαια φῶτα, μὲ κρυσταλλικὲς τομές, χωρὶς ν' ἀποβλέπει στὴν ὀγκηρότητα, καὶ ὑποβάλλει συχνὰ τὴ λάμψη τοῦ μεσογειακοῦ περιβάλλοντος μ' ἓνα λευκὸ καταπέτασμα, ποὺ θυμίζει τὸν χρυσὸ «κάμπο» τῶν εἰκονισμάτων. Αὐτὸ τὸ φῶς δὲν εἶναι «ἀτμόσφαιρα», εἶναι ἓνα ἀνεξάρτητο στοιχεῖο, πλατὺ κ' ἐκτυφλωτικὸ σὰν ἔλασμα, ποὺ γύρω του ὀργανώνεται ἡ ἀσκητικὴ συμφωνία τῶν χρωμάτων μὲ τὴν ὀξύτητα μιᾶς ξερολιθιάς στὸ καταμεσήμερο. Τὸ φῶς αὐτὸ μεταφέρεται στὸ χαρτὶ ἀπὸ μιὰ μεγάλη ξυλογραφικὴ πλάκα καὶ ἀποτελεῖ συνήθως τὸν πυρήνα τῆς σύνθεσης. Τὸ βάθος τῆς χάραξης καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκτύπωσης προσδιορίζουν τὴν ὑφή τῶν λευκῶν.

Ἐπιβάλλεται νὰ προσέξουμε τὴ μέθοδο τῆς ἀφαίρεσης. Εἶπα ἤδη ὅτι ὁ Γραμματόπουλος προσέρχεται στὴν ἀφηρημένη τέχνη: ἀφηρημένη καὶ ὄχι ἀνεικονικὴ. Ἕνας Mondrian δημιουργεῖ ex nihilo, ἀντλώντας τὰ σχήματά του ἀπὸ τὸν καθαρὸ κόσμον τῆς γεωμετρίας, ἀγκαλὰ καὶ κείνος προχώρησε, στὴν ἀρχή, ἀπὸ τὴν ἀπεικόνιση στὴν ἀφαίρεση. Ὁ χαρακτὴς μας γνωρίζει μονάχα αὐτὴ τὴ διαδικασία. Ἡ ὀπτικὴ ἐντύπωση ἀποκαθαίρεται σιγά-σιγά στὸ πνευ-

της ταυτότητάς της. Υπάρχουν θέματα που από φυσικού τους προσφέρονται στην αφαίρεση, ένας βραχώτοπος λ.χ. ή ένας αρχαίος ναός. Η ανθρώπινη μορφή απαιτεί περισσότερη περισκεψη. Ο Γραμματόπουλος δείχνεται τολμηρότερος στα τοπία του και συνετώτερος στα μυθικά του θέματα. Όταν ζωγραφίζει την «Άρπαγή της Εύρώπης», ή τον «Όρφέα και Εύρυδίκη», ή τον «Όδυσσέα ανάμεσα στις Σειρήνες», δεν στέργει να ονομάσει τα θέματά του. Περιορίζεται να τα επιγράψει: *Φαντασία I*, *Φαντασία II*, υποδηλώνοντας έτσι πως δεν ενεργεί σαν εικονογράφος, αλλά σαν ονειροπόλος που ανασύρει από τη φαντασία του τις θολές μορφές των αρχαίων μύθων. Αυτή η άοριστία ίσα-ίσα είναι εκείνη που ευνοεί τη μουσικότητα των συνθέσεών του, και που υποστηρίζει την πολυσημία τους.

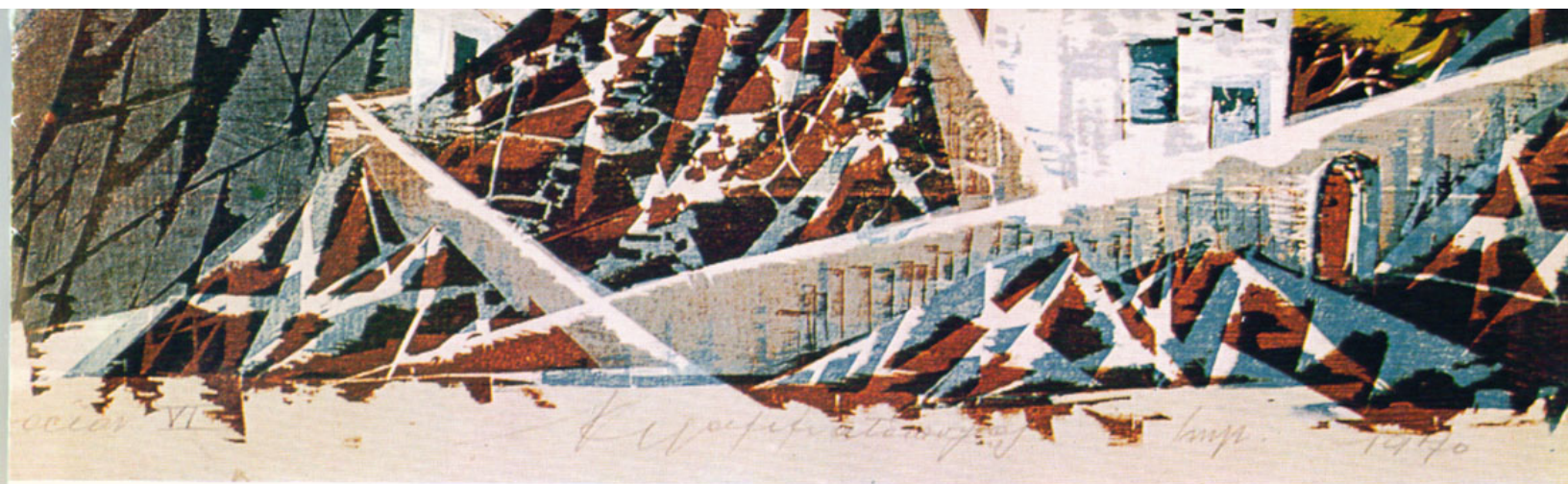
Έν συμπεράσματι, ο Γραμματόπουλος διευρύνει τις δυνατότητες και πολλαπλασιάζει τους πόρους της ξυλογραφίας, που έχουμε την τάση να τη θεωρούμε ως την πτωχή συγγενή των άλλων τεχνών. Την ανυψώνει στην περιωπή της ζωγραφικής, και με τη νέα αυτή μείζονα τέχνη διερμηνεύει με γενναιότητα προσωπικά συναισθήματα από τη θέα της χώρας του και από την αναπόληση των αιώνιων μύθων της, αποφεύγοντας τους ύφάλους τόσο της εικονογράφησης όσο και της δεξιοτεχνίας. Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ

ΑΙΓΑΙΟΝ VI

Το άρθρο που
τέχνη και έρ
προβλήματα
τελή Πρεβελ
με τα όποια
στην 34η Δι
από τα έργα
τίθενται στο
Ο Κ. Γρα
Σεπτεμβρίου
Τεχνών των

προηγείται αναφέρεται στο έργο ενός καλλι-
 ηγνού με συντομία και σαφήνεια τα ουσιώδη
 της σύγχρονης Τέχνης. Γράφτηκε από τον Παν-
 ίκη το 1968 και είναι εμπνευσμένο από τα έργα
 ο Κωνσταντίνος Γραμματόπουλος έλαβε μέρος
 θνή Μπιεννάλε της Βενετίας. Τα περισσότερα
 ιντά, μαζί με άλλα παλαιότερα και νεώτερα, εκ-
 κτήριο της Βιβλιοθήκης του Κολλεγίου 'Αθηνών.
 ματόπουλος γεννήθηκε στην 'Αθήνα στις 4
 1916. 'Εφοίτησε στην 'Ανωτάτη Σχολή Καλών
 'Αθηνών, με καθηγητή τον αείμνηστο χαράκτη

Γιάννη Κεφαλληνό, και στην 'Ανωτάτη Σχολή Καλών Τε-
 χνών των Παρισίων.

'Ατομικές εκθέσεις του παρουσίασε στην 'Αθήνα, στη Θεσ-
 σαλονίκη, στο Παρίσι και στη Νέα 'Υόρκη, έλαβε δέ μέρος
 σε όλες σχεδόν τις Διεθνείς Μπιεννάλε του εξωτερικού (Λου-
 γκάνο, Σάν Πάολο, Τόκιο, Λουμπλιάνα, Βενετία, Νέο Δελχί
 κλπ.) 'Εργα του βρίσκονται στην 'Εθνική Πινακοθήκη και
 σε πολλά Μουσεία και Συλλογές του εξωτερικού και σε ιδιώτες.

Το 1959 εξελέγη καθηγητής της 'Ανωτάτης Σχολής Κα-
 λών Τεχνών για να διαδεχθῆ τον Λάσκαλό του στο 'Εργα-
 στήριο της Χαρακτικής, όπου διδάσκει έως σήμερα.

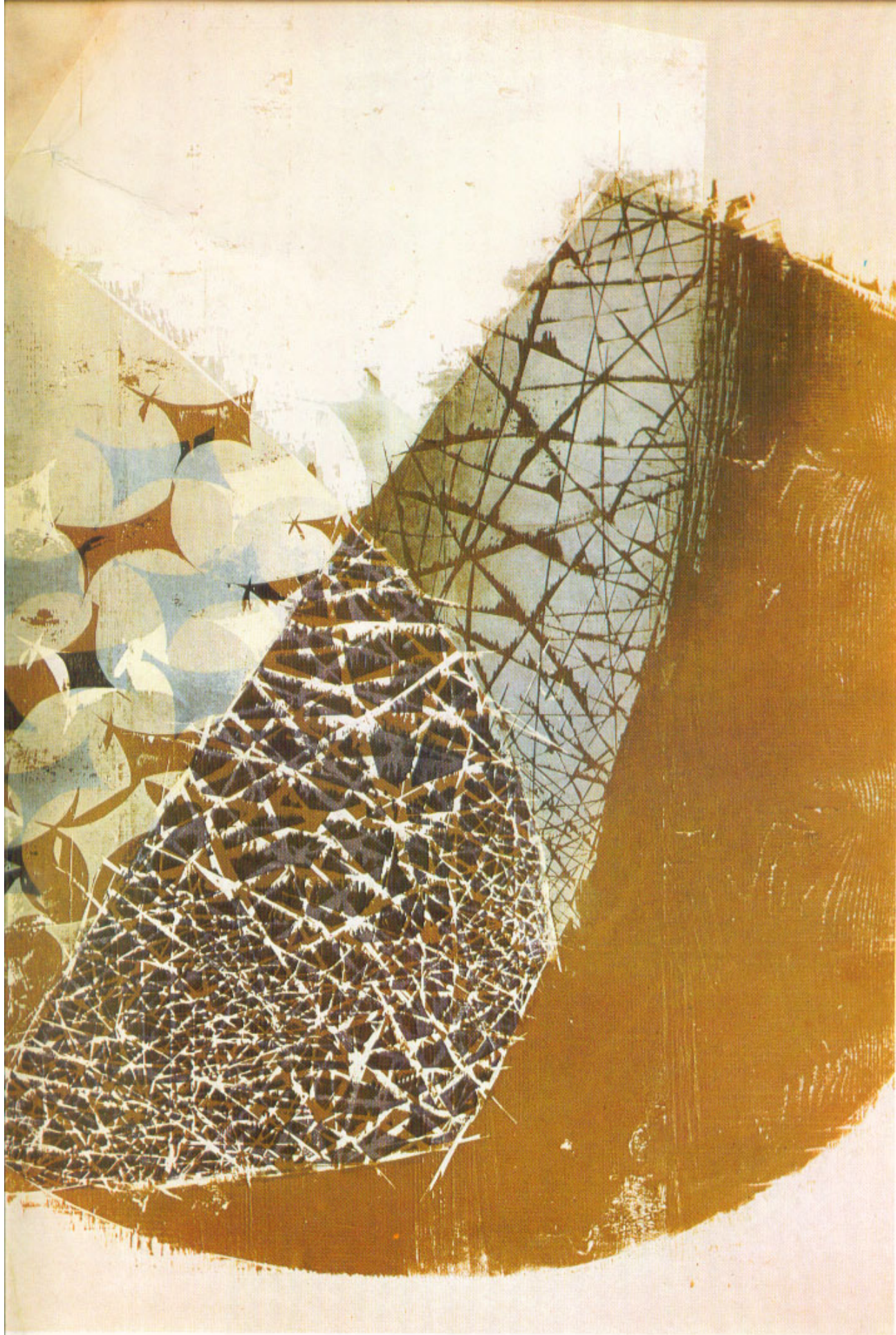
'Η εισήγησις τῆς 'Εκθέσεως ἀπὸ τὸν ΝΙΚΟ ΑΛΕΞΙΟΥ

ΜΥΘΙΚΟΝ ΙΙΙ

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: J. ΜΑΚΡΗΣ Α.Ε. ΑΘΗΝΑΙ

ΑΙΘΟΥΣΑ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΚΟΛΛΕΓΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ • ΜΑΡΤΙΟΣ 1971

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΓΡΑΜΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Με τη νέα χαρακτική εργασία του, ο Κωνσταντίνος Γραμματόπουλος προσέρχεται στο νεωτεριστικό κίνημα και, ακριβέστερα, στην άφηρημένη τέχνη. Προσέρχεται δίχως βιασύνη και άφου απόδειξε τις ικανότητές του, ως σχεδιαστής και χαρακτήρας, σε πολυάριθμα εικαστικά έργα. Με τη νέα του παραγωγή, που θα μπορούσε κανείς να την προβλέψει από τον μακρό πειραματισμό του, ρίχνεται αποφασιστικά στην αναζήτηση της αυτοσημίας των σχημάτων και των χρωμάτων, για να καταλήξει σε μία τέχνη ύποβολης και όχι απεικόνισης.

Το πρωτείο μεταξύ των τεχνών το κατείχε, κατά καιρούς, είτε η γλυπτική, είτε η ζωγραφική, είτε η λογοτεχνία. Από τουτό προέκυψε μία ζωγραφική που φιλοδοξούσε να είναι γλυπτική, μία γλυπτική που φθονούσε τα μέσα της ζωγραφικής, τέλος μία ζωγραφική και γλυπτική που πλήρωσαν το φόρο του αίματος στη λογοτεχνία. Ήρθε ο καιρός που το πρωτείο ανήκει στη μουσική. Το φαινόμενο δεν οφείλεται σε καμιά ιδιοτροπία των καλλιτεχνών· είναι επακολούθημα της αποσάθρωσης της κοσμοθεωρίας που γέννησε τον κανόνα της Αναγέννησης. Οί εικόνες έγιναν τόσο αναξιόπιστες όσο και οί θεσμοί. Οί τέχνες, για να επιζήσουν, αναζήτησαν—καθεμία στην περιοχή της—την καταγωγική τους καθαρότητα, για να ανακαλύψουν τελικώς την αρχή της συγγενείας τους, που είναι η αυτοσημία των μέσων τους.

Το αξίωμα ότι τα χρώματα και τα σχήματα αυτοσημαίνονται το υποστήριξε ο Πλάτων και το απόδειξε η άνεικονική τέχνη της Ανατολής. Το αποδειχνει πάντα κάθε τέχνη αξία του όνόματος, ακόμα και η πλέον εικαστική. Πέρασε ο καιρός που, μπροστά σ' έναν πίνακα, το κοινό επέβαλλε την τυφλή του απαίτηση με το έρωτημα «τί παριστάνει;». Σήμερα καθένας, ακόμα κι ο λιγώτερο έμπειρος, αναζητεί τις αξίες που ιδιάζουν στο έργο τέχνης, θέλοντας να έννοήσει τη γραμματική και το συντακτικό μιας δύσκολης γλώσσας. Κανείς βέβαια δεν είναι τόσο μισαλλόδοξος ώστε να διαγράψει τη σεβάσμια τέχνη του παρελθόντος. Διεκδικεί μονάχα δικαίωμα ίθαγενείας για την τέχνη του αιώνα του.

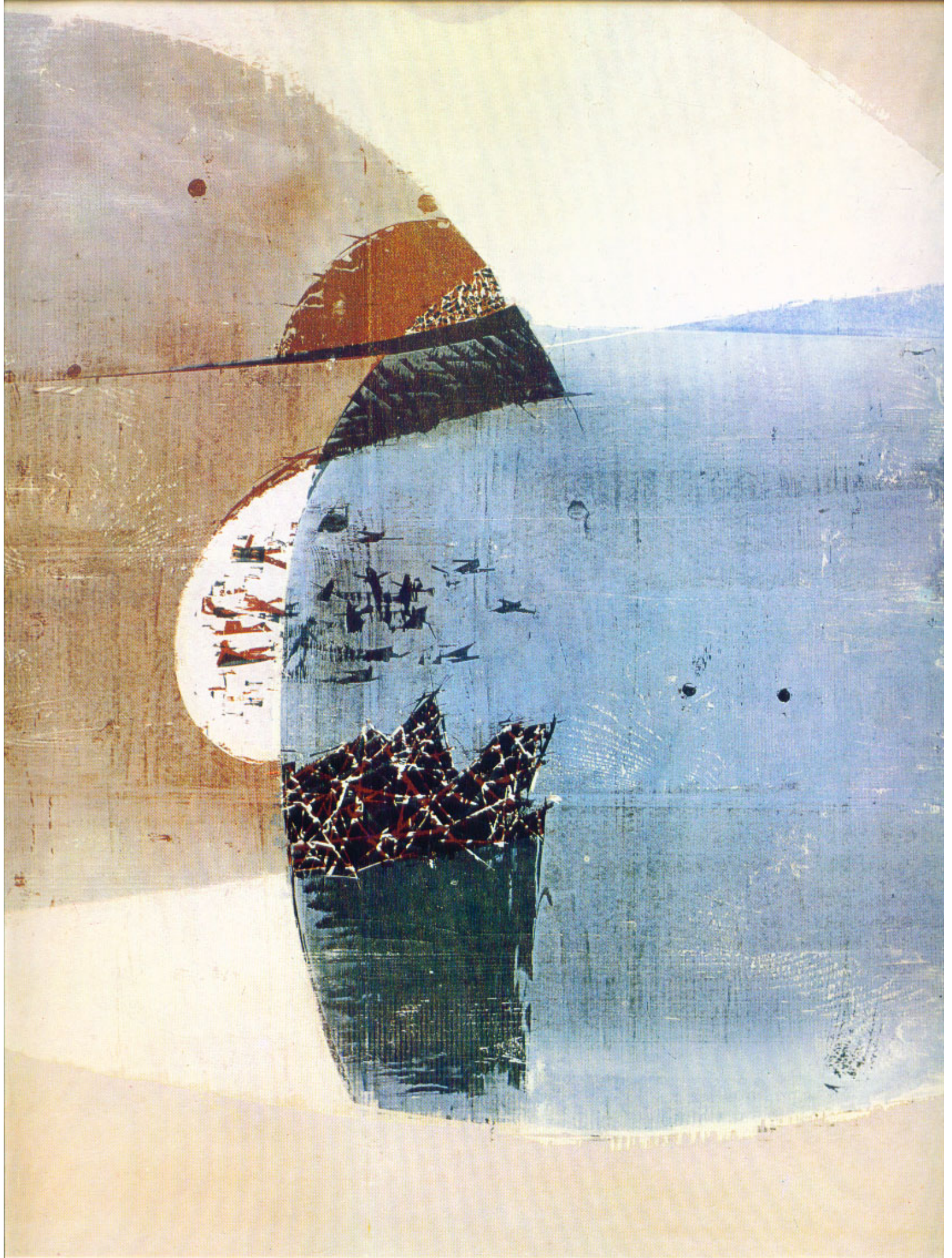
Ο Κωνσταντίνος Γραμματόπουλος επιζητεί να εκφράσει τη συγκίνησή του από τη θέα των τοπίων της πατρίδας του ή από την αναπόληση των αρχαίων μύθων της. Θέλει να μάς μεταδώσει το μύχιο συναίσθημά του χωρίς να παραστήσει το τοπίο και χωρίς να εικονογραφήσει το μύθο. Όλος ο κόσμος μιλάει για τη μελωδία μιας κορυφογραμμής, για την αυχμηρότητα ενός τοπίου, ή για τη λάμψη ενός απομεσήμερου, αλλά πολύ όλιγοι συλλογίζονται ότι τα συναίσθηματα που εκφράζουν αυτές οί λέξεις παράγονται μέσα στην ψυχή. Ο άμφιβληστροειδής δέχεται

έναν έρεθισμό και τον μεταβιβάζει στην ψυχή, την έστία των συναισθημάτων. Άλλο να παραστήσεις το τοπίο που είδες και άλλο να υποβάλεις αυτό που αίσθάνθηκες στη θέα του. Δεν υπάρχει άμφιβολία ότι επί αιώνες, στη Δύση τουλάχιστο, το πρώτο από τα δύο αυτά ένδεχόμενα άνηκε στις λεγόμενες εικαστικές τέχνες και το δεύτερο στη μουσική.

Στον καιρό μας, κάθε φυσιολάτρης μπορεί να συναποκομίσει σε μίαν έγχρωμη φωτογραφία το τοπίο που τον γοήτευσε. Άλλά το συναίσθημα που γεννήθηκε στην ψυχή του καλλιτέχνη, αυτό το υπερθετικό, πώς μπορεί να εκφραστεί άν όχι με τα μέσα μιας τέχνης που, κατ' αναλογία προς τη μουσική, διαθέτει και κείνη ρυθμούς, μελωδίες, άντιθέσεις, και που άνεκαθεν έρωτοτροπεί με το χρόνο; Ο Γραμματόπουλος παραδίδεται σ' αυτή την περιπέτεια έμψυχωμένος από το βάθος του συναίσθημάτος του και από τη ζωτικότητα της τεχνικής του. Τα τοπία του μάς πληγώνουν με τα αίχμηρά τους σχήματα (Μάνη) ή μάς θαμβώνουν με τη λάμψη τους (Σούνιο). Η ένέργειά τους άσκειται όχι μέσω μιας απεικόνισης, αλλά με την κατάλληλη διάρθρωση των σχημάτων και των χρωμάτων, μέσα σ' έναν ιδιότυπο χώρο που δεν είναι ο εύκλειδειος χώρος, αλλά ένας χώρος πραγματοποιημένος από τη σχέση των στοιχείων του πίνακα.

Τα χρώματα του Γραμματόπουλου, έξ άλλου, δεν είναι τα αισθητά χρώματα που έρεθίζουν τον άμφιβληστροειδή (το κόκκινο, το πράσινο, το κίτρινο κ.ά.), τα χρώματα της κοινής έμπειρίας που δόξασε ο ίμπρεσιονισμός, αλλά τα «έγκεφαλικά» χρώματα που υποβάλλουν μίαν έσωτερική διεργασία, τα χρώματα που επέβαλλε ο κυβισμός (το καστανό, το σκουροπράσινο, το σταχτερό). Χρώματα άσκητικά, που ιδιάζουν στην ξυλογραφική λιτότητα, που έξαγοράζεται στην περίπτωση του Γραμματόπουλου από τη μεγαλοσύνη της τεχνικής, μεγαλοσύνη κατά τη διπλή έννοια της λέξης: μεγαλειό και μέγεθος. Πράγματι, η τεχνική του Γραμματόπουλου εκφράζεται σε διαστάσεις που θυμίζουν τα ίαπωνικά «κακεμονό» και που μάς κάνουν να διαπορούμε πώς χαραχτήκαν τόσο μεγάλες ξυλογραφικές πλάκες και πώς έγινε η εκτύπωση: είλητάρια προορισμένα να κρεμώνται στους τοίχους δίχως πλαίσια, ή να διαφυλάσσονται τυλιμένα στα κοντάκια τους.

Ο χειρισμός του φωτός άποτελεί μίαν άλλη καινοτομία, που ύπαγορεύεται από την ίδια την τεχνική. Το φώς μπορείς να το χειρισθείς είτε σαν αυτόνομο στοιχείο που επικάθεται πάνω στη φόρμα για να την πλάσει ή να την αναδείξει, είτε σαν φυσικό παράγοντα του σκιοφωτισμού, κατά τον κανόνα της Αναγέννησης. Ο Γραμμα-

MANH